

บทสรุป

๑. ความถูกต้องของสมมติฐาน

ตามที่ผู้เขียนในทางสมมติฐานไว้ ๓ ประการ สำหรับการศึกษานี้ในเรื่องนี้ คือ ประการแรก การจัดองค์การของกลุ่มทหารทั่วไปในกลุ่มทหารใต้เปรียบในการต่อสู้ทางการเมือง ประการที่สอง วัตถุประสงค์ทางการเมืองของคนไทยทั่วไปในกลุ่มทหารสามารถเอาชนะอำนาจทางการเมืองได้อย่างราบรื่น และประการสุดท้าย การขาดการรวมกลุ่มของคนไทยเป็นกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง ทำให้กลุ่มทหารสามารถเอาชนะทางการเมืองไปได้อย่างต่อเนื่อง

สมมติฐานทั้ง ๓ ประการดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้เขียนได้พิสูจน์ให้เห็นว่าถูกต้องและ เป็นความจริงแล้ว ทั้งหลักฐานเชิงประจักษ์ในบทที่ ๒, ๓ และบทที่ ๔ ซึ่งจะสรุปไปดังนี้ คือ

๑.๑ การจัดองค์การของกลุ่มทหารไทย การจัดองค์การของกลุ่มทหารทั่วไปในกลุ่มทหารใต้เปรียบในการต่อสู้ทางการเมือง เพราะว่า เนื้อหาของการเมืองคือ การต่อสู้เพื่อ อำนาจระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ กลุ่มทหารซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันไว้เห็นแว่นแฉะกว่า กลุ่มอื่น ๆ ทุกประเภทในสังคมไทย จึง เป็นกลุ่มที่สามารถยึดครองชัยชนะได้ในการต่อสู้ ลักษณะสำคัญของการจัดองค์การของกลุ่มทหาร ที่ทำให้กลุ่มทหารมีอำนาจในตัวเองมีดังต่อไปนี้ คือ

การมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นชัดและสามารถปฏิบัติได้ ได้แก่ การมีต สิบตรี สิบโท สิบเอก จ่าสิบตรี จ่าสิบโท จ่าสิบเอก ร้อยตรี ร้อยโท ร้อยเอก พันตรี พันโท พันเอก พันเอกพิเศษ พลตรี พลโท พลเอก และ จอมพล การมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับหมู่ ผู้บังคับหมวด ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการกรม ผู้บัญชาการกองพล แม่ทัพ ผู้บัญชาการทหาร การมียศและตำแหน่ง เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มแต่ละชั้น คือทหารทุกคนให้ปฏิบัติต่อกันตามข้อกำหนด เช่นการปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ทำให้กลุ่มทหาร

สามารถปฏิบัติภารกิจได้เหมือนคน ๆ เดียว นอกจากนั้นยังเห็นได้ชัดคือถ้าเมืองทหาร เขาไม่มีบทบาททางกอง เมือง ผู้นำสภการบังคับบัญชาเขาไปสวมรอยควบ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทหารที่เป็นนักการ เมือง เป็นไปแบบสายการบังคับบัญชาทางทหาร (Military hierarchy) อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เมือง เช่น คณะรัฐมนตรีที่ประกอบไปด้วยทหารประจำการ มีความขัดแย้ง

วินัยทหาร เป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติตามสายการบังคับบัญชาได้ดียิ่งขึ้น วินัยทหารปรากฏชัดเจนนับรวม (System of rules) สามารถบังคับปฏิบัติได้ วินัยเปรียบเสมือนสิ่งกำหนดวิถีชีวิตของทหารทุกคน เป็นเครื่องที่ทำให้เห็นสมรรถภาพของกลุ่มหรือกองทัพควบและถึงแม้ทหารคนใดไม่มีวินัย เป็นทหาร หรือขาดวินัย ก็มีทางแก้ไขโดยการลงโทษตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร ซึ่งอยู่นอกเหนือกฎหมายซึ่งบังคับใช้กับประชาชนทั่ว ๆ ไป กลุ่มหรือองค์กรที่ไม่มีวินัยที่สามารถปฏิบัติได้จึง เป็นกลุ่มที่อ่อนแอ เช่น พรรคการเมือง

ผู้นำทหารมีอยู่ เห็นใจซึ้งและแน่นอน การมีผู้นำซึ่งคำแถลงแถลงกันอย่างไม่ทราบระยะ ทำให้ไม่เกิดช่องว่างในการออกคำสั่ง ต่างกันกับผู้นำขององค์กรทางการเมืองอื่น ๆ ที่เขาออกคำสั่งไม่มีกฎเกณฑ์ เช่นผู้นำพรรคการเมือง และการที่ผู้นำกลุ่มหรือกองทัพแต่ละคนมักจะมีชีวิตจิตใจผูกพันอยู่กับกลุ่มมาเป็นเวลานาน จึงทำให้เป็นผู้นำที่เฝ้ากลุ่มไปโดยง่ายแท้จริง นอกจากมี ผู้นำทหารยังประสบความสำเร็จในการ เป็นผู้นำของประชาชนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะคุณสมบัติของคนไทยที่กลัวอำนาจและสภาพแวดล้อมที่ทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นประเทศชาติกำลังตกอยู่ในภาวะอันตราย

การมีสมาชิกที่พร้อมอยู่ เสมอและมีการบริหารงานของกลุ่มที่อิสระ กองทัพมีสมาชิกที่พร้อมจะเข้ารับการบรรจุอยู่ เป็นที่เต็มใจซึ้งแน่นอน ที่สำคัญที่สุดคือ คนไทยทุกคนต้องเป็นทหารตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีกฎหมายกำหนดไว้ โดยเฉพาะ ซึ่งขอความที่กำกวมไว้ในกฎหมายฉบับนี้การควบคุมกว้างขวางมาก และสามารถบังคับใช้ได้ จนเห็นได้ว่าผู้ชายไทยทุกคนไม่มีทางปฏิเสธการ เป็นทหาร กลุ่มทหารจึงสามารถ แทรกแซง เข้าไปในการที่จะปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่มในส่วนที่เกี่ยวกับจำนวนสมาชิกที่จะเป็นผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ในการบริหารงานของกลุ่มซึ่งมีสมาชิกเป็นจำนวนมากนั้น ยังเป็นอิสระปราศจากภาวะถูกแทรกแซงจาก

อิทธิพลภายนอกอีกด้วย เช่นการมีกฎหมาบทหาร ศาลทหาร เป็นผลให้สมาชิกกลุ่มต้องตกอยู่
 ภายใต้กฎเกณฑ์ของกลุ่มมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่เท่านั้นการบริหารบางอย่าง ที่มีลักษณะควบคุมกัน
 เช่น ศาลทหารนั้น ยังมีอำนาจกล่าวโทษควบคุมกันที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มทหารอีกด้วย
 ซึ่งลักษณะเช่นนี้มีปรากฏอยู่เสมอในข้าง ๓๓ ปีที่ผ่านมา โดยปรากฏออกมาในรูปของกฎอัยการ-
 ศึก ที่เป็นผลของการปฏิวัติ รัฐประหาร จึงทำให้กลุ่มทหารไม่สามารถแต่เพียงควบคุมสมาชิก
 ของกลุ่มได้เท่านั้น แต่ยังสามารถควบคุมประชาชนคนไทยทั้งหมดได้ด้วย เพื่อใ้ทหารดู
 วัตถุประสงค์ประสงค์ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มทหารมีอุดมการณ์และผลประโยชน์ร่วมกัน เนื่องจากอุดมการณ์เป็นสิ่งที่มี
 อิทธิพลในการสร้างทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมทางการเมืองอันเข้มแข็งของ
 ทหารที่ปรากฏในอดีตและปัจจุบัน จึงเนื่องมาจากอุดมการณ์และผลประโยชน์ที่สัมพันธ์กัน
 ซึ่งได้แก่ ทหารมีหน้าที่รักษาความสงบ เป็นผู้คุ้มภัย เป็นผู้ป้องกันประเทศชาติ ศาสนา
 พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่เข้ากันได้กับความรู้สึกของคนไทย และ "จงเชื่อฟังคำสั่ง
 ผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด" ความสำนึกเหล่านี้ทำให้กลุ่มทหารสามารถดำเนินกิจกรรมใน
 กิจกรรมหนึ่งได้เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เช่น การใช้กำลังอาวุธกับได้รัฐบาล
 เข้ม แล้วได้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสีย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าอุดมการณ์เหล่านี้ไม่เป็นปัจจัย
 เสริมสร้างระบบประชาธิปไตย

กลุ่มทหารผูกขาดการควบคุม เกือบจะมีการใช้กำลังของประเทศ สามารถเคลื่อนย้าย
 สมาชิกจำนวนมากเพื่อปฏิบัติกิจกรรมในกิจกรรมหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว ในประเทศไทย การ
 เปลี่ยนแปลงรัฐบาลไทยวิธปกติ ตามที่ปฏิบัติกันในประเทศประชาธิปไตยไม่เคยได้โดยยั่งยืน
 วิธีที่ได้ผลกว่าคือการ เปลี่ยนแปลงรัฐบาลไทยใช้อาวุธ จึงเป็นการแน่นอนที่สุดที่กลุ่มทหาร เป็น
 ฝ่ายได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อเปลี่ยนแปลง เช่นนี้ เพราะเป็นกลุ่มที่ควบคุมการใช้อาวุธทั้ง
 ของประเทศไทย ประวัติศาสตร์ไทยย้อนหลังไป ๓๐ ปี นักการเมืองพลเรือนซึ่งมีฐานะ
 อารูธไม่ปรากฏของอำนาจทางการเมืองของไทย ได้มีความพยายามที่จะเข้าถืออาวุธอย่าง
 เช่น นายปรีดี พนมยงค์ พยายามจัดตั้งกองกำลังในนามของ "ขบวนการเสรีไทย" ไทย
 ประสงค์ที่จะเป็นเกียรตุมือเขาคุ่มอำนาจทางการเมือง แต่คงประสบความล้มเหลว เพราะ

ชาวประสพการณ์ในการจัดการ (management) อาวุธ ฝ่ายตำรวจในสมัยพม่าจ้าวเอก
 เน่า ศรียานเท่ ก็มีความพยายาม และต้องประสบกับความล้มเหลว เช่นเดียวกัน นอกจากนี้
 จะมีความสามารถในการจัดการ กานอาวุธแล้ว เนื่องจากกองทัพจัดตั้งขึ้นเพื่อมุ่งทำสงคราม
 ประสิทธิภาพในการ เลื่อนย้ายกำลังและบีบครองพื้นที่ จึงถูกนำมาใช้ในการ ปฏิบัติกิจกรรม
 ทางทหาร เมืองควย ก็เช่น เมื่อเกิดการต่อสู้ทางการ เมือง กลุ่มทหารจึงมีลักษณะเสมอ
 การตั้งอยู่ในศูนย์กลางทางการ เมือง กรุง เทพเป็นศูนย์กลางทางการ เมืองของ
 ประเทศใหม่ กำลังส่วนสำคัญที่สุดของกลุ่มทหาร จึงอยู่ที่กรุง เทพ เป็นผลให้เกิดความง่าย
 ต่อกลุ่มทหารที่จะ เข้ายึดและ กุมอำนาจทางการเมือง แม้จะ เคยมีความพยายามที่จะใช้กำลัง
 นอกกรุง เทพ เข้ายึดอำนาจทางการเมือง แต่ก่อกองล้มเหลว เช่น ความพยายามของ
 พลเอก พระองค์เจ้าบรม โกศล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

ความเข้มแข็งและความเป็นระ เมิยขของกลุ่มทหาร ดังที่กล่าวสรุปมาข้างต้นนี้ ได้
 เกิดขึ้นตามแบบวิถีชนาการมาช้านานแล้ว อย่างน้อยที่สุดก็ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
 เกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงได้แนวความคิดมาจาก การจัดกองทัพแบบประเทศในทวีปยุโรป แต่
 พระราชประสงค์ของพระองค์มีใจทรงรับเพื่อ เป็นสถาบันทางการเมือง เชนในปัจจุบันนี้
 ทรงขำกับสถาบันการเมืองอื่น เช่น รัฐสภา พรรคการเมือง แม้จะลอกมาจากยุโรป
 เหมือนกัน แต่ดีกว่ากองทัพบางอย่าง ๑๐๐ ปี และยังไม่มีการพัฒนาการอีกหลาย

๑.๖ วิถีชนธรรมทางการเมืองของคนไทย ลักษณะของวิถีชนธรรมทางการเมืองของคนไทยที่รวบรัดกลุ่มทหารสามารถเข้ากุมอำนาจทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วนี้ ได้แก่

ความเคยชินและยอมรับ "หลักอำนาจนิยม" ที่แสดงออกในรูปปล้นชิงราชธานีธิราช, บิดาปกครองบุตร และการปกครองโดยข้าราชการ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้
 อนุใต้ปกครอง ในประวัติศาสตร์หลายร้อยปีของไทย เป็นแบบ "ตั้งการ" ผู้ถูกปกครอง
 ยอมรับอำนาจของผู้ปกครองว่าเหนือกว่าอย่างแน่นอน ยอมรับการล่ำค้ำทับ (class)
 การบ้าเรื่องการ เลื่อนขั้นอำนาจ ประสพการณ์ในอดีตเหล่านี้สร้างวิถีชนธรรมทางการเมืองของคนไทยในปัจจุบัน ถึงการยอมรับอำนาจผู้ปกครองทุกประเภทไม่ว่าจะได้อำนาจโดยวิธีใด
 ไทยไม่แสดงปฏิกิริยาต่อต้านแม้จะมีการใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่นการไร้อำนาจของ

จอมพล สฤษดิ์ ไชยาภรณ์

การปกครองระบอบ "บิณฑการของบุตร" ไม่เป็นรากฐานของการปกครองประชาธิปไตย แม้จะมีภาคีกริย์ทรงมี "หลักพิชิตราชธรรม" หรือผู้อยู่ใต้ปกครองจะมีเสรีภาพ ขริบรูปร่างในการดำเนินชีวิต ยิ่งกว่าในสมัยที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกก็ตาม แต่มีผลเพียง สร้างความรัก มุซา และความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ปกครอง และผู้อยู่ใต้ปกครองเท่านั้น ผู้ปกครองยังคงมีอำนาจอันล้นพ้น เพียงแต่จะใช้อำนาจที่มีอยู่มากน้อยเพียงใดเท่านั้น หากจะมี พระมหากษัตริย์พระองค์ใด ประพฤติผิดทศพิธราชธรรม ผู้อยู่ใต้ปกครองก็ไม่มีสิทธิล้มพระราชอำนาจ และแต่งตั้งพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่เสด็จขึ้นครองราชย์ต่อไปได้ การมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจของผู้ปกครองในระบอบนี้ไม่แตกต่างกับการมีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบเผด็จการ รัฐบาลอื่น ๆ เท่าใดนัก

ความเคยชินและยอมรับ "หลักอำนาจนิยม" ที่แสดงออกในรูปการปกครองโดย ข้าราชการ การปกครองโดยข้าราชการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ อันเป็นที่พระมหากษัตริย์ทรงมี ฐานะสูงเหนือการเมืองนี้ ตามกระบวนการที่แท้จริงมีเนื้อหาไม่แตกต่างกับการปกครองโดย กษัตริย์ตามหลักวางสรูปาษาของคนมากนัก อำนาจยังคงอยู่ที่คน ๆ เดียว โดยมีกลุ่มชนชั้นคือกลุ่ม ข้าราชการ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ ทั้งนี้เพราะว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังคงยอมรับอำนาจ ข้าราชการ และระบอบราชการ เป็นส่วนหนึ่งของพระมหากษัตริย์ กลุ่มชนชั้นและใช้อำนาจ หรืออำนาจจึงกลายเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนต้องเชื่อฟัง เทอศทูน และยอมรับในอำนาจที่มั่งคั่ง ข้าราชการแสวงหาความกตัญญูของประชาชนในปัญหาทางการเมืองของประเทศ เพื่อให้อำนาจบริหาร ของประเทศรับรู้อะไรนำไปปฏิบัติ ถ้าจะเรียกร้องอะไรจากรัฐบาลก็มักจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว มากกว่าทางสถาบัน วัฒนธรรมเช่นนี้เป็นวัฒนธรรมแบบเผด็จการและเสรีนิยม ซึ่งไม่อาจเป็น รากฐานของระบอบการ เมืองที่เข้มแข็งได้ แล้ววัฒนธรรมแบบนี้เองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของ กองทัพบก การเชื่อฟัง และยอมรับอำนาจ นักการเมืองที่เป็นทหารจึงสามารถนำวัฒนธรรม เช่นนี้มาใช้ได้ เมื่อคนมีอำนาจ และสามารถวางบทบาทอยู่ใต้อำนาจตามกลางวัฒนธรรมเช่นนี้

คำสอนทางศาสนาพุทธ ที่คนไทยไม่เข้าใจอย่างแท้จริงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตต่าง การเมืองของไทย ยิ่งย่างมาก ศาสนาพุทธเป็นแบบแผนกว่าหนคความประพฤติกองคนไทย

เนื่องจากสังคมไทย เป็นสังคมพุทธ ศาสนาพุทธช่วยใหญ่ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองอยู่ร่วมกัน
 อย่างสันติสุข เพราะทั้งผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ใต้อำนาจก็ยึดถือและยึดมั่นในศาสนาเดียวกัน แต่
 คำสอนของศาสนาพุทธในส่วนที่ใส่เข้าไป (Input) นั้นต่างกับส่วนที่ออกมา (Output)
 และส่วนที่ออกมาเป็นเองที่ไว้แบบความประหลาดของคนไทย เพราะว่าส่วนที่ใส่เข้าไปคือคำสอน
 ของพระพุทธเจ้ามีลักษณะที่ลึกซึ้ง บากแก่การเข้าใจ เพราะเป็นการสอนให้คนแสวงหา
 เหตุผล เช่น การตัดเราไม่อาจพ้นจากความทุกข์ได้นั้น เนื่องจากคนเราทำให้ตัวเองตก
 อยู่ใน "วัฏฏสงสาร" คือการเวียนวนของความอยาก ตราบใดที่คนเรายังมีความอยากอยู่
 ไม่มีที่สิ้นสุดยอมไม่มีทางพ้นทุกข์ได้ คนไทยทุกวันนี้จึงไม่เข้าใจธรรมะ หรือเข้าใจในสิ่งที่
 ไม่ใช่ธรรมะ จึงรู้จักศาสนาพุทธ ในระดับพิธีกรรม เช่น การไหว้พระสวดมนต์ ทำบุญ
 ทอดกฐิน เปี่ยม เช่นนั้น และนอกจากคนไทยทุกวันนี้จะรู้จักและเข้าใจศาสนาพุทธใน ระดับ
 พิธีกรรมแล้วยังนำพิธีกรรมตามศาสนาและลัทธิอื่น ๆ เข้ามารวมปฏิบัติอีกด้วย เช่น พิธีพราหมณ์
 ไสยศาสตร์ กายเหตุพิธีกรรมเหล่านี้เขาถึงง่ายกว่าศาสนาไทยมีต่องไรปัญญาและเนื่องจาก
 สังคมไทยยัง เป็นสังคมที่ไม่ใช้วิทยาศาสตร์ เขาต่อสู้กับธรรมชาติ จึงเชื่อว่าพิธีกรรมเหล่านั้นจะ
 สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงและภัยอันตรายต่าง ๆ ได้

ความคิดในเรื่อง บุญ บาป เวรกรรม โศกศาสนา ที่ไม่เกี่ยวข้องกับคำสอนที่ถูกต้อง
 ทำให้คนไทยมีความเชื่อว่า สถานภาพและบทบาทของตนในโลกนี้ ในสังคมนี้ เป็นเรื่องของ
 โศกศาสนา ความทุกข์ที่เกิดในโลกปัจจุบันมิได้เกิดจากใครอื่น มิได้เกิดจากการไขอำนาจ
 ที่มีของผู้ปกครอง แต่เป็นเพราะกรรมทำบุญอันหรือทำบาปมากแต่ปางก่อน คนไทยจึงยอมรับ
 สถานภาพของตนเอง กลายเป็นคนรักสงบ ไม่แสดงปฏิกิริยาใด ๆ อย่างเปิดเผย เมื่อคนอื่น
 จะทำอะไร เช่น เมื่อเกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร หรือยึดอำนาจ ไม่เคยปรากฏว่ามีคนไทย
 รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนเพื่อต่อต้านกลุ่มคนที่กระทำเช่นนั้น ใครจะทำอะไร ที่ไหน จึงเป็นเรื่อง
 ส่วนตัว "ธุระไม่ใช่" "พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง" "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"
 สมาชิกของกลุ่มทหารเองก็มิเชื่อว่าจะมีแนวความคิดเช่นนั้น เพียงแต่ว่ามีสาเหตุบางอย่างอันยังกับ
 ให้รวมตัวกันเท่านั้น ทั้งนี้การที่คนไทยจะรวมตัวกันก่อความไม่สงบ จราจล วุ่นวาย จึงเป็น
 สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ การปฏิวัติ รัฐประหาร แต่ละครั้งจึงเป็นไปเพื่อความเรียบร้อย และงามคาย

และกลุ่มทหารผู้ไร้อำนาจก็ไม่คงประสมปัญหาในกรณีต่อต้านการใช้นโยบาย หรือการออกกฎระเบียบ ถ้าถึงต่าง ๆ เพราะคนไทยเชื่อว่าการที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม หรือ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีอำนาจอย่างล้นพอก็เพราะท่านทั้งสองมีวาสนา บุญบารมีที่สร้างเสนาแต่ปางก่อน จึงเป็นผู้ที่จำต้องไต่รับการยอมรับว่ามีอำนาจอย่างถูกต้อง ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจจะคงยอมรับสถานะของตนเอง และไม่มีสิทธิอันใดที่จะเข้าไปไต่แย้ง

การ เขามีส่วนร่วมทางการเมือง คนไทยไม่ใคร่ต่อสู้เพื่อให้คนข้างอำนาจฉิบไทย ไม่ใ้เป็นผู้นักการเมืองผู้ไร้อำนาจ จึงไม่เกิดความกระตือรือร้น เมื่อมีการแย่งชิงอำนาจฉิบไทย การบิ่คดีในลัทธิอำนาจนิยม และความเข้าใจไม่ถ่องแท้ในคำสอนทางศาสนาพุทธ สร้างนิสัยเฉยเมยทางการเมืองในคนไทย ทำให้คนไม่สนใจที่จะ เขามีส่วนร่วมทางการเมืองรวมทั้งการไม่มีโอกาสจะเข้าร่วมด้วย เพราะในห้วงเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา มีปัญหาหลายสมัยที่นักการเมืองผู้กุมอำนาจการเมืองไม่เปิดโอกาสให้ประชาชน เขามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเปิดเผย เช่น สมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ จอมพลถนอม กิตติขจร ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๑๐ พฤติกรรมทางการเมืองแบบต่าง ๆ ที่แสดงโดยกลุ่มชนผู้ประสงค์อำนาจนั้นไม่เคยมีประชาชนคนธรรมดาสามัญเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย มีแต่การอ้างเอาว่ามีประชาชนมีส่วนร่วมด้วย เช่น การยึดอำนาจจากพระมหาทักษัตริย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ คณะราษฎรได้มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะให้คนสามัญ เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองครั้งนั้น โดยการออก "ประกาศคณะราษฎร" เพื่อโฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนหลงตาม เพราะในบางถ้อยคำเห็นได้ชัดว่าไม่เป็นความจริง เช่น "...รัฐบาลของกษัตริย์โลกถือเอาราษฎรเป็นทาส (ซึ่งเรียกว่า โพรบ่าง ข้างข้าง) เป็นสัตว์เครื่องใช้งาน ไม่นึกว่าเป็นมนุษย์..." ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีประชาชนเข้าร่วมด้วยอย่างจริงจัง หรือการยึดอำนาจในครั้งต่อ ๆ มา เช่น ปฏิวัติจากกลุ่มเบรต เรส ปี ๒๕๑๖ การใช้กำลังของกลุ่ม พลโท มิน ๒๕๕๐ และการใช้กำลังของกลุ่ม จอมพล สฤษดิ์ ๒๕๐๐ ก็เช่นเดียวกัน ไม่เพียงแค่นี้ ความเฉยชาทางการเมืองบังเอิญมาจากการกระทำอีกประการหนึ่งของกลุ่มทหารที่กุมอำนาจทางการเมืองอยู่ด้วย เช่น ในสมัยปี ๒๕๒๒ ซึ่งอยู่ภายใต้การนำของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม และ พลตำรวจเอก หลวงออคูล เกษจริศ อธิบดีกรมตำรวจ มีการประหารชีวิตนักการเมืองถึง ๘ คน การกระทำที่โหดร้ายเช่นนี้จึงทำให้คนไทย

มีความรู้สึกกลัวและไม่กล้าเล่าการ เมือง

การมีนิสัยยอมรับอำนาจ ความเข้มแข็งทางการเมือง และการขาดประสิทธิภาพทางการเมือง เมืองรองของไทยจึงไม่เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องหรือเป็นรากฐานที่จะทำให้ประชาธิปไตยพัฒนาการไปได้ เพราะประชาธิปไตยนั้นต้องการการ เข้ามาร่วมทางการเมืองของประชาชน คนแต่ละคนมีความเห็นพ้องกันขั้นมูลฐาน และคนส่วนมากเป็นผู้กำหนดว่าใครควรจะปกครอง เขา มีใจคนส่วนน้อย เป็นผู้กำหนด ประชาธิปไตย ๓๗ ปีของไทยจึง เป็นเพียงรูปแบบหรือโครงสร้างไม้ดี ไม้เกวี่ลือลือ จึงเท่ากับ เป็นการ เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารหลาย ๆ กลุ่มได้แย่งชิงอำนาจกัน เข้ามาร่วมอำนาจทางการเมืองได้โดยง่าย

๑.๓ ความอ่อนแอของกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง ในระบอบการเมืองทุกระบบ สถาบันการเมืองต้องมีอยู่ เสมอ ในประเทศประชาธิปไตยสถาบันการเมืองที่เป็นตัวแทนของประชาชน และ เป็นผู้ให้กำเนิดผู้ใช้อำนาจทางการเมือง หรือผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนนั้น ได้แก่ พรรคการเมืองที่มีกำเนิดจากกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้มแข็ง แต่ในประเทศไทย สถาบันการเมืองที่เห็นผู้ให้กำเนิดผู้ใช้อำนาจอธิปไตย ได้แก่ กลุ่มทหารหรือกองทัพไทยซึ่งมีได้เป็นตัวแทน (Represent) ของประชาชนทางการเมือง ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มผลประโยชน์ในประเทศไทย ไม่สามารถเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้โดยตรง เนื่องจากเป็นชาวจีน และพรรคการเมืองไทยก็มีได้มีรากฐานมาจากกลุ่มผลประโยชน์ เพราะกึ่งพรรคการเมืองไม่ได้นำชาวจีน ส่วนมากเป็นทนายความหรือข้าราชการบ้านาญ พรรคการเมืองไทยจึงเป็นพรรคการเมืองแค่อื่น นอกจากนั้นพรรคการเมืองที่ เกือบมีบทบาทมากจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้นั้น ก็มีได้มีกลุ่มผลประโยชน์เป็นหลัง หากแต่มีเป็นเป็นหลัง เช่น พรรคเสรีมนังคศิลา พรรคชาติสังคมน และพรรคสหประชาไทย

ความอ่อนแอของกลุ่มผลประโยชน์ เนื่องจากชนชั้นกลางทาง เศรษฐกิจในสังคมไทย เป็นชาวจีน ที่ไม่มีพฤติกรรมทางการเมืองอันมีลักษณะเป็นฐาน เสริมสร้างระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ในสังคมไทยจึงขาดกลุ่มผลประโยชน์ที่จะไปต่อรองการใช้อำนาจกับกลุ่มทหารได้ พฤติกรรมทางการเมืองของชาวจีนเท่าที่ปรากฏมักจะออกมาในรูปการ แฝงแฝงด้วยชาตินิยม เช่น การแสดงปฏิกริยาต่อรัฐบาลที่นำโดย ม.ร.ว. เสียมี่ ปราโมช หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

การแสดงออกโดยผ่านทางหนังสือพิมพ์ภาษาจีน ซึ่งทำให้ถูกปิดไปหลายฉบับ หรือการตั้งสมาคมลับ เพื่อค่าเงินกิจกรรมทางการเมือง

ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชาวจีนนี้ รัฐบาลไทยตระหนักว่ามีผลกระทบถึงกระบวนการเมืองของประเทศ โดยเฉพาะสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีการต่อต้านชาวจีนอย่างเปิดเผย เช่น การจำกัดจำนวนคนจีนเข้าเมือง การกำหนดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การกำหนดอาชีพ แคว้นที่รังกลัวว่าไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่คาดคิด เพราะคนจีนเกาะกลุ่มกันแข่งกันขโมยงานกันเสียแล้ว มีสมาคมจีนอยู่หลายประเภทและมากมาย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนชาวจีนด้วยกันโดยใช้วิธีการหลายอย่าง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของคนจีน ความล้มเหลวในการพยายามที่จะลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนนี้ เนื่องจากเหตุอีกประการหนึ่ง คือ ความร่วมมือระหว่างชาวจีนชั้นนำกับผู้นำทางการเมืองไทย ขณะที่ผู้นำของประเทศประกาศว่าจะพยายามลดอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน แต่ก็ไม่มีการแยกแยะอย่างชัดแจ้งว่า ชาวจีนประเภทไหนที่อยู่ไม่ยาวที่จะถูกลดอิทธิพลจึงพยามักมีคนไทยหลายคนพูดภาษาไทยไม่ชัดและติดกลุ่มผู้มีอำนาจอยู่ตลอดเวลา จึงมีชาวจีนที่อยู่ไม่ยาว เหลืออยู่น้อยมาก

การที่เกิดความร่วมมือระหว่างชาวจีนชั้นนำกับผู้นำทางการเมืองไทย ซึ่งส่วนมากก็ถือผู้นำกลุ่มทหารนั่นเอง เปรียบจากชาวจีนเหล่านั้นไม่มีส่วนร่วมหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้าร่วมในกระบวนการเมืองของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ของคนด้วยการขัดขวางความคุ้มครองจากผู้อำนาจ โดยการเชือดเฉิบบรรดาทหารที่ทรงอำนาจเข้าไปเป็นส่วนใดได้ใบในทางเศรษฐกิจด้วย ผลก็คือชาวจีนยังคงดำรงฐานะพลังเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกต่อไป และกลุ่มทหารสามารถเริ่มความเข้มแข็งให้แก่ตนเองได้โดยที่เป็นพลังเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สามารถควบคุมพลังเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจไว้ได้ ในขณะที่ยังไม่มีพลังเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สามารถปฏิบัติเช่นนั้นได้

ความล้มเหลวของพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่เป็นผลจากวิวัฒนาการของกลุ่มผลประโยชน์ไม่เคยเกิดขึ้นเลยในประเทศไทย พรรคการเมืองไทยเกิดขึ้นตามกฎหมาย และไม่ได้เป็นสื่อซึ่งแสดงออกของนโยบายสาธารณะอันเป็นหน้าที่สำคัญของพรรคการเมือง ทั้งไม่เป็นเครื่องมีถาวรลุ่มรัฐบาล กิจกรรมของพรรคการเมืองไทย เท่าที่ปรากฏในอดีตก็เกิด การทำความ

เมื่อไม่มีการ เสนอตัวต่อสาธารณชนยอมไม่มีความเป็นหวังว่าคนจะเสีย "คะแนนเสียง" ไป บรรดาผู้สมัคร เมืองไทยจึงนึกถึงเสียงของประชาชนน้อยกว่าเสียงของ "ผู้บังคับบัญชา" เพราะเสียงของประชาชนไม่สามารถทำให้คนคงหลุดจากตำแหน่งได้ นอกจากเสียงของผู้บังคับบัญชา ในความสัมพันธ์สภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมือง ที่อยู่ภายใต้คำสั่งการของกลุ่มทหารยอมจะไม่สามารถใช้พรรคการเมืองนั้น ๆ รับผิดชอบต่อคนได้เต็มที่ เพราะคนไม่ได้เป็นผู้กำหนดว่าพรรคควรจะทำอะไรหรือไม่ควรทำอะไร คงมีฐานะไม่ต่างกับ รอยเอก หรือสิปโท ที่จะต้องรับคำสั่งจากจอมพลหรือพลเอกเท่าใดนัก พรรคการเมือง ในลักษณะนี้เป็นเพียง เครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ทหารใช้อำนาจโดยชอบธรรมมากขึ้นกว่าเดิม

๒. ความพยายามที่จะลดการเข้ามามีอำนาจของทหาร (Attempts to limit the role of military in politics)

๒.๑ โดยสายลักษณะอักษร เนื่องจากทหารประจำการเข้ามามีอำนาจการเมือง โดยใช้กำลังอาวุธเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักการเมืองพลเรือนไม่สามารถจะต่อสู้ (Struggle) ได้จึงมีความพยายามที่จะไม่ให้ทหารใช้กำลังอาวุธ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ในหลายวิธีด้วยกัน วิธีหนึ่งซึ่งหวังผลในระยะสั้น คือโดยสายลักษณะอักษร ได้แก่การบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ห้ามทหารประจำการเข้าเกี่ยวข้องกับทางการเมือง เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒^๖ ซึ่งมีหลักการและเหตุผลว่ากำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็นสำหรับรักษาเอกราช กำลังทหารเป็นของชาติ อยู่ในบังคับบัญชาสูงสุดของพระมหากษัตริย์ไม่ขึ้นต่อเอกชน คณะบุคคลหรือพรรคการเมืองใด ๆ กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล และจะใช้ได้ก็แต่โดยกระแสพระบรมราชโองการ เว้นแต่ในกรณีที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก การใช้กำลังทหาร เพื่อช่วยเหลือราชการอื่นให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เอกชนก็

^๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๕๔ - ๖๐

คณะบุคคลกิติ์ พรรคการเมืองกิติ์ จะใช้กำลังทหารไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมเป็น เครื่องมือในทางการเมืองมิได้ ทหารของบุคคลอื่นในสังกัดฝ่ายทหารในระหว่างรับราชการ ประจำ จะเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง หรือแสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ มิได้

แต่หมบทัญญัติการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๒ นั้นขัดกับผลประโยชน์ทางการเมืองของกลุ่มทหารซึ่งกุมอำนาจอยู่ขณะนั้น ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญบังคับกล่าวถึงมั่งคั่งมิใช่อยู่ในนามนักจึงปรากฏว่าในปี ๒๔๘๔ นายทหารคนสำคัญซึ่งเป็นผู้ยึดมั่นกับมั่งคั่งของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้แก่ พลเอก ปิ่น ชูณหะวัน พลโท เดช เลขประคิยทุช พลโท สดุมภ์ ธาระวัชต์ ใช้ใช้กำลังทหารบีบบังคับและประกาศยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญ ๒๔๗๒ โดยนำรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๔๘๕ มาใช้บังคับแทน ซึ่งใช้ข้อความในเรื่องทหารและการเมืองแต่เพียงว่ารัฐต้องมีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราชและประโยชน์แห่งประเทศชาติ เท่านั้น ^๒

จึงเห็นได้ว่าการห้ามทหารมิให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง โดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเรื่องที่ไม่สามารถบังคับใช้ได้ทางปฏิบัติ เพราะทหารจะเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือไม่นั้นเป็นมรรยาททางการเมือง (Political etiquette) มากกว่าเป็นเรื่องของกฎหมาย ถ้าหากพื้นฐานทางการเมืองของคนไทยและทัศนคติทางการเมืองของทหารได้รับการพัฒนาจน ถึงขั้นการยอมรับหลัก "Civilian Supremacy" บทบัญญัติในเรื่องนี้ก็ไม่ใช่สิ่งจำเป็น การที่พบว่าวิธีการทางลายลักษณ์อักษรไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ^๓ จึงไม่มีบทบัญญัติห้ามลงเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ เพราะเพียงแต่กำหนดไว้ว่ากำลังทหารพึงมิได้โดยเหมาจะสมแก่ความจำเป็นสำหรับ

^๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕ มาตรา ๓๘.

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ มาตรา ๕๗ - ๕๘.

รักษาเอกราชและผลประโยชน์แห่งชาติ กำลังทหารเป็นของชาติ ฟังใช้เพื่อการรบหรือ การสงคราม หรือเพื่อปราบปรามจลาจล การใช้กำลังทหารเพื่อการอื่นให้เป็นที่ไปตามมติของรัฐสภา แห่งกฎหมาย การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ไม่มีข้อบังคับห้ามว่า เอกชนกักตุนคนบุคคล กักตุนพรรคการเมืองกักตุน จะใช้กำลังทหารไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม เป็นเครื่องมือในทาง การเมืองมิได้ หรือทหารหรือบุคคลอื่นในสังกัดทหารในระหว่างรับราชการประจำ จะเป็น เจ้าหน้าหรือสมาชิกของพรรคการเมือง หรือแสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองมิได้ ทำให้ เข้าใจได้ว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้เปิดโอกาสให้ทหารประจำการเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการ เมือง ใดอย่างเปิดเผย ซึ่งข้อเท็จจริงก็เป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะพรรคสหประชาไทยซึ่งเป็นพรรค ที่สนับสนุนรัฐบาลนั้น คณะผู้เริ่มตั้งเป็นทหารประจำการ จะมีสมาชิกที่เป็นทหารประจำการ อยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งสมาชิกพรรคฝ่ายทหาร เหล่านี้ก็นับมหาศาลและอำนาจภายในพรรคมากกว่าสมาชิกพรรคส่วนที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือส่วนอื่น ๆ เลี้ยวอีก

๒.๒ การพัฒนาพรรคการเมือง

เมื่อวิธีการทางลายลักษณ์อักษรเป็นวิธีการที่ไร้ผล ทางออกอีกทางหนึ่งที่ผู้เขียนเชื่อ มั่นว่าจะได้ผล แต่ว่าจะเป็นการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นพลังทาง การเมืองที่เข้มแข็งจนสามารถเป็นตัวแทนวิถีทางการเมืองได้ เพราะการพัฒนาพรรค การเมืองจะเป็นรากฐานนำไปสู่ "การพัฒนาฝ่ายนิติบัญญัติ" ซึ่งเป็นสถาบันของประชาธิปไตย เพื่อป้องกันการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของฝ่ายบริหาร (ที่ถูกครอบงำโดยกลุ่มทหาร - ผู้เขียน) เพราะว่าการอำนาจทางการเมืองของทหารเป็นปฏิปักษ์กับความเข้มแข็งหรือ อ่อนแอกับพรรคการเมือง แต่การพัฒนาพรรคการเมืองเป็นสิ่งที่กระทำได้ยากในประเทศไทย ในระยะเวลาอันสั้น เพราะมีเงื่อนไขอยู่หลายประการ เช่น การรวมกลุ่มจัดตั้งพรรค

---

^๔ กมล สมวิเชียร, คร., พัฒนาการเมืองไทย, (พระนคร : โรงพิมพ์ สยามลงสิ่งพิมพ์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๓), หน้า ๙๘.

จะต้องมีสมาชิกที่มีความเห็นหรืออุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม คล้ายคลึงกันเป็นหลักใหญ่ สมาชิกจะต้องมีอยู่กว้างขวางทั่วประเทศและโดยเฉพาะสมาชิกฝ่ายรัฐสภาหรือฝ่ายบริหาร เท่านั้น ผู้นำพรรคจะต้องพิสูจน์ว่าตนเองได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งวิธีพิสูจน์ก็ยังไม่วิธีอะไรที่ดีไปกว่าสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกพรรคต้องสามารถควบคุมผู้นำพรรคได้ เพื่อมิให้พรรคกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้นำคนใดคนหนึ่งในการใช้อำนาจ และพรรคการเมืองต้องสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ มิใช่รัฐบาลจัดตั้งพรรค

เงื่อนไขที่กล่าวนี้ เป็นเงื่อนไขสำคัญขั้นมูลฐาน ถ้าปฏิบัติตามเงื่อนไขเหล่านี้ไม่ได้ พรรคการเมืองก็ไปเป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนารวมทั้งเมืองแม้จะสามารถจัดตั้งขึ้น การศึกษาเรื่องพรรคการเมืองของไทยในหลายลักษณะทำให้เห็นว่า พรรคการเมืองยังมีได้วิวัฒนาการถึงระดับที่จะเป็นปัจจัยกำหนดวิถีทางการเมืองได้ พรรคการเมืองไทยขณะนี้ ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้นเราเริ่มต้นกันมาบ่อยครั้ง แต่ก็ยังไม่สามารถผ่านช่วงแรกนี้ได้ พิจารณาในด้านโครงสร้างพรรคสหประชาไทยดูเหมือนจะเป็นพรรคการเมืองที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์แบบ เพราะมีการจัดองค์การที่ดี แต่เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหาแล้ว กลับเห็นได้ว่า พรรค - สหประชาไทยมิได้เป็นเครื่องมือของประชาชนในการดำเนินงานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สมาชิกพรรคไม่สามารถควบคุมผู้นำพรรคได้ ยังคงมีการขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัว ในหมู่สมาชิกพรรคเสมอจึงอาจเป็นไปได้ว่าพรรคนี้จะต้องสลายตัวถ้าทหารกลุ่มที่มีอำนาจปัจจุบัน ซึ่งเป็นแกนยึดเหนี่ยวของพรรคหมดอำนาจการเมือง หรือไม่ก็เพียงแคเปลี่ยนตัวผู้นำทางทหารคนใหม่เท่านั้น บุคลิกภาพของจอมพล ถนอม มีส่วนทำให้พรรคนี้อยู่ไครครือในระยะเริ่มแรกนี้ ทำให้เกิดความสับสนเกรงว่าการเริ่มต้นของพรรคสหประชาไทย เริ่มการเริ่มต้นที่ไม่ส่งเสริมการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย หรือหมายถึงการถ่วงถ่วงของ "ระบอบเผด็จการโดยรัฐสภา"

พิจารณาพรรคการเมืองใหญ่อีกพรรคหนึ่ง คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคนี้เก่าแก่ก็จริง แต่เมื่อศึกษาในลักษณะเนื้อหาแล้ว ก็จะพบว่า เป็นพรรคที่อยู่ได้เพราะอุดมการณ์ของ "การค้าน" มากกว่าหลังอื่น พรรคนี้นิยมมั่นในระบบรัฐสภาแบบตะวันตกมากเกินไป โดยไม่มองสภาพความเป็นจริงของประเทศไทยในฐานะ "ประเทศกำลังพัฒนา" เช่น

นโยบายในเรื่องรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเรื่องการจัดหลักฝ่ายนิติบัญญัติเป็นแห่งกำเนิดของฝ่ายบริหารแบบ "Parliamentary System" มาใช้ปฏิบัติในขณะนี้ จึงมีลักษณะแตกต่างกับพรรคสหประชาไทยอย่างมาก ความแตกต่างดังกล่าวจะพิจารณาได้จากทัศนะของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และพลโท แสวง เสนาณรงค์ รองเลขาธิการพรรคสหประชาไทย ในประเด็นสำคัญ ๆ เช่น เรื่องรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ พลโท แสวง เสนาณรงค์ เห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นฉบับที่ดีที่สุดเท่าที่เคยมีในประเทศไทย เพราะเหมาะสมกับความต้องการและการแก้ปัญหาของชาติ แต่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กลับมีความเห็นว่ามีจุดบกพร่อง สมัยที่นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจมากกว่าวุฒิสภา เป็นต้น

การที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในเรื่องรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ระหว่างพรรคใหญ่ ๒ พรรคดังกล่าวถึงข้างต้นนี้ ทำให้โอกาสที่จะมีระบบพรรค (Party System) โดยเฉพาะระบบ ๒ พรรคเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นไปได้ยาก ยิ่งไปกว่านั้นคนไทยยังไม่นิยมและไม่สนใจพรรคการเมืองเท่าที่ควร ข้ออ้างกล่าวอ้างก็คือ ผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ๒๕๑๒ ผู้สมัครอิสระได้รับการเลือกตั้งถึง ๗๖ ที่นั่ง น้อยกว่าผู้สมัครในนามพรรคสหประชาไทยซึ่งมีเสียงข้างมากในสภาเพียง ๓ ที่นั่ง อาจมีข้อยกเว้นสำหรับเขตเลือกตั้ง พระนคร-ธนบุรี ที่พรรคมีบทบาทมาก และเมื่อพิจารณาว่าค่านักการเมือง นักการเมืองไทยส่วนมากยังขาดเจตนาสุจริตที่จะทำเป็นงานของพรรคการเมืองให้เป็นที่เคารพศรัทธาของระบอบประชาธิปไตยและไม่เข้าใจสิทธิหน้าที่ของตนมากพอ ฉะนั้นการพัฒนาระบบพรรคจึงควรพิจารณาในลักษณะที่พรรคการเมืองให้รู้จักปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของตนด้วย

---

^๕ โปรดดูรายละเอียดใน วีระ วงศ์วัฒน์, "สัมภาษณ์ พลโท แสวง เสนาณรงค์ และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, "วิทยาศาสตร์ปริทัศน์" ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๔๗, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๓ หน้า ๑๑, ๔๖-๔๗

ด้วยเหตุที่ความหวังที่จะให้พระนครเมืองเป็น "สยามเหล็ก" ในระบอบประชาธิปไตยของไทย เป็นความหวังที่ค่อนข้างจะเลื่อนกลาง มีรัฐศาสตร์ไทยหลายกบจึงเพียรค้นหาทางสายใหม่ และที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าพิจารณาอย่างยิ่งก็คือ ข้อเสนอที่ให้มีการเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง เพื่อเป็นหลักประกันเสถียรภาพและประสิทธิภาพของรัฐบาล รวมตลอดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ

๒.๓ การพัฒนาทัศนคติของทหาร :

วิธีที่ผู้เขียนเชื่อว่า จะได้ผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ก็คือการพัฒนาทัศนคติของทหาร โดยเฉพาะผู้นำกลุ่มโดยชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมทางทหาร เมืองที่กลุ่มทหารปกครอง ออกไปรุกรานใช้กำลังปฏิวัติ รัฐประหาร หรือการยึดอำนาจแบบอื่น ๆ เพื่อจุดประสงค์ทางการเมืองนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ยั้งคิด เสรีการไม่ฉลาด การเมืองยุคเว้นการปฏิวัติเมื่อปี ๒๔๗๕ ซึ่งมีผลให้ระบอบสมบูรณ์ทางด้านสิทธิราชสิ้นสภาพและมีการเริ่มต้นในระบบรัฐสภาให้รัฐจักรวรรดิเลือกตั้งและพรรคการเมือง แต่ก็ยังมีโครงการเปลี่ยนแปลงที่อำนาจในการปกครองประเทศได้ขยายไปสู่มหาชน ความระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงไม่ เหตุผลทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่า การปฏิวัติ รัฐประหาร แลพบทุกครั้งเลือกขึ้นำเนืองมาจากสาเหตุส่วนตัวของผู้นำทางทหารมากกว่าการยึดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ของชาติ พฤติกรรมทางทหาร แม้ลงในลักษณะเช่นนี้ นอกจากจะไม่มีผลในการสร้างสรรค์สถาบันการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยแล้วยังไม่เห็นหนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอีกด้วย เพราะว่าการใช้กำลังทางทหารทำให้ผู้นำในการปฏิวัติ รัฐประหาร มักจะกีดกันในเรื่องที่จะมีวิธีการอย่างไร ถึงจะได้อำนาจและจะรักษาอำนาจที่ได้มานั้นให้คงอยู่ได้อย่างไร เป็นเรื่องสำคัญ มิได้คิดว่าจะทำอย่างไรกองทัพจึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองโดยไม่ตั้งใจกำลังอาวุธ

^๒ กมล, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕-๔๗, พงษ์เทพ เศรษฐศาสตร์, ประชาธิปไตยกับระบอบการเมืองในประเทศไทย (พระนคร, โรงพิมพ์สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒) หน้า ๒๓-๓๓ และ ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร, สามกบปฏิวัติหรือระบอบความพินาศ (ธนบุรี, โรงพิมพ์กรุงธน, ๒๕๑๓), หน้า ๖-๑๖

สาเหตุที่กลุ่มปฏิวัตินิยมจะวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการแหกคอกทำให้จำต้องเกิดการปฏิวัติ รัฐประหาร ก็คือ การกล่าววาทน์วาทน์อยู่ในสถานการณ์อันแสนยุ่งยาก และมีแต่จะบ่อนทำลายความทุกข์ลำบาก มาสู่ประชาชนชาวไทย พันทวีขึ้นทุกวัน ฉะนั้น คณะทหารจึงเห็นเป็นภาวะอันสุดแสนที่จะ ดำเนินการโดยวิธีสงบ เพื่อยกเลิกสถานการณ์ใดต่อไป จึงจำเป็นต้องส่งกำลังเข้ายึด พระนคร^๑ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าความไม่สงบเรียบร้อยของบ้านเมืองดังที่อ้างกันว่าเป็นเหตุ ให้กลุ่มทหารต้องใจกำลังนั้น เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น เพราะความไม่สงบเรียบร้อยของ บ้านเมืองเป็นสิ่งที่วัดไม่ได้ว่าสถานการณ์ลักษณะใด ระดับโลก ถึงจะเรียกได้ว่าไม่เรียบร้อย เช่น ในบางครั้ง "ราคาไอศกรีมขึ้นไป" จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ถือเอาเป็นสาเหตุให้การ ปฏิวัติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ได้เช่นกัน หรือแม้กระทั่งการปฏิวัติของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ก็มีแรงผลักดันทางส่วนตัวอยู่มาก สาเหตุส่วนตัวครั้งนั้นก็คือ ความขัดแย้งในเรื่องลวงตัวระหว่าง จอมพล ป. จอมพล สฤษดิ์ และพลตำรวจเอก เผ่า เพ็ญใจ เรื่องการกล่าววาทน์วาทน์ จอมพล ป. ต้องการให้นักการเมืองประเภทรัฐมนตรี เลือกเอาว่า จะอยู่ด้านใดถ้าเป็นรัฐมนตรี จะต้องออกจากการค้า ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ และคณะ เลือกเอา ทางการค้าแต่ไม่เพียงเท่านั้น จอมพล ป. ยังต้องการให้ถอนตัวออกจากรัฐวิสาหกิจอีกด้วย จึงทำให้จอมพลสฤษดิ์ ไม่พอใจเป็นอย่างมาก เพราะตนจะต้องถอนตัวออกจากสำนักงาน สลากกินแบ่งซึ่งเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดรายได้อีกทางมหาศาล^๒ เรื่องสาเหตุของการปฏิวัตินี้ นักการเมืองผู้ทราวุโสท่านหนึ่งได้ให้เหตุผลไว้อย่างน่าสนใจว่า เหตุที่เราต้องมีการปฏิวัติ รัฐประหาร บ่อย ๆ ครั้ง ทั้ง ๆ ที่เราไม่ได้ขาดนักการเมืองที่สามารถมากพอ เช่นใน อัฟริกา นั้นก็เนื่องมาจากความเห็นแก่ตัวทั้งสิ้น เช่นการที่ จอมพล สฤษดิ์ รัฐประหาร จอมพล ป. ได้ยกเอาการเลือกตั้งมาเป็นสาเหตุ แต่ความจริงเป็นการจะเปลี่ยนตัว อำนาจอธิปไตยจากคนแก่มาดีกว่า ซึ่งเป็นเรื่องน่าวิพากษ์ และการปฏิวัติ รัฐประหาร

^๑ โปรดดู "แถลงการณ์ฉบับที่ ๑" ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่ม ๙๔ ตอนที่ ๙๖, ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐, หน้า ๔.

^๒ สมุหฯ สุรักษณะ, ๒๖ การปฏิวัติไทยและรัฐประหารสมัย ๒๔๙๔ ถึง ๒๕๐๗ (พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๐๗), หน้า ๖๖๕.

คงจะต้องมีคองเกิดอีกต่อไป เพราะเป็นทางลัดไปสู่ความสมบูรณ์พูนสุขได้ เหมือนกับพวก
โสมกู่หวัดหนึ่งคิดนอนคิดปล้นสดนรกกันอยู่ทุกวัน

การปฏิวัติ รัฐประหาร แทมทุกครั้งไปเคยสร้างสถาบันการเมืองแบบประชาธิปไตย
มีแต่การหัวลายซึ่งมีผลทำให้ความเติบโตของสถาบันเหล่านี้ชะงักงัน จอมพล ป. พิบูลสงคราม
เองก็ยอมรับว่าท่านเคยปฏิวัติครั้งเดียว คือ การปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๕ และ
จะไม่คิดปฏิวัติ รัฐประหารอีก เพราะเห็นว่าการปฏิวัติเป็นทางไปสู่ความแตกร้าง และคิด
แก้กันจนถึงที่สุด ทำให้รากฐานประชาธิปไตยไทยเรากลอนแลอนลง^{๙๐} ที่เห็นได้
อย่างธรรมดาก็ได้แก่เมื่อการปฏิวัติเกิดขึ้น เสรีภาพทางการเมืองย่อมถูกริครอบงำ โดยเฉพาะ
เมื่อยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญเสรีภาพเช่นว่านี้ได้แก่ เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการเขียน
เสรีภาพในการพิมพ์และการโฆษณา^{๙๑} เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ
เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นสมาคม เมื่อการรวมตัวนั้นมีวัตถุประสงค์ในป่าต้นความสงบ
เรียบร้อยของบ้านเมืองตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นพรรค
การเมือง เพื่อดำเนินการในทางการเมืองโดยวิธีทางประชาธิปไตย เสรีภาพเหล่านี้เป็น
เสรีภาพขั้นมูลฐานของระบอบประชาธิปไตย เป็นรากฐานของลัทธิเสรีนิยม (Liberalism)
ซึ่งนำไปสู่แนวความคิดว่าด้วยการจำกัดอำนาจรัฐบาล หรือมีรัฐบาลที่มีอำนาจจำกัด ถ้าขาด
เสรีภาพเหล่านี้แล้ว พฤติกรรมทางการเมืองในลักษณะประชาธิปไตยก็มิอาจเกิดขึ้นได้
เพราะระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นระบอบที่อาศัยหลักเสียงข้างมาก

^{๘๙} สรรถายพิพิพม์, พระยา, "บทวิเคราะห์การเมือง", ชด หัสยาเรอ, และ ปรีชา
สามัคคีธรรม ๓๕ ปี แห่งยุคประชาธิปไตย (พระนคร : โรงพิมพ์มิตรเจริญการพิมพ์,
๒๕๑๑) หน้า ๒๘.

^{๙๐} สมุท, เรื่องเดิม, หน้า ๒๒๗.

^{๙๑} เจฟเฟอร์สัน เป็นผู้หนึ่งที่ยืนยันว่า หากเสรีภาพการพูด เขียน และพิมพ์โฆษณา
(Freedom of Speech) ถูกจำกัดไปแล้ว ประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นไม่ได้ (อ้างต่อจาก
กมล, เรื่องเดิม, หน้า ๒๓)

และเคารพสิทธิเสียงข้างน้อย (Minority Right) จึงต้องมีวิธีการสร้างมติมหาชน (Public Opinion) ขึ้น ซึ่งจะกระทำได้ดีก็ต่อเมื่อทุกคนมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ เพื่อมีบ่งชี้ให้รัฐบาลต้องกระทำกรหรือละเว้นกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เสียงข้างมากปรารถนา การสร้างมติมหาชนอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การชุมนุมกันในที่สาธารณะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมซึ่งกันและกัน วิธีนี้เป็นวิธีซึ่งพรรคการเมืองจะต้องปฏิบัติอยู่เป็นประจำ เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากสมาชิกพรรคเพื่อวางนโยบายทั่วไปของพรรค และเสรีภาพในการชุมนุมนี้เอง จอมพล สฤษดิ์ ก็เคยประกาศห้ามมิให้ใช้ในระหว่างที่จอมพล สฤษดิ์ ครองอำนาจอยู่ และมีผลมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งเห็นผลให้ผู้นิยมการเมืองเป็นอันขาดไประยะหนึ่ง

การทำลายสถาบันประชาธิปไตยโดยวิธีการปฏิวัติอีกทางหนึ่ง คือ การยึดอำนาจแล้วยกเลิกรัฐธรรมนูญ วิธีนี้เป็นพฤติกรรมปกติของทหาร เพราะการล้มล้างรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้คณะปฏิวัติใช้อำนาจได้เต็มที่ และบุคคลข้างจะอดทนทรน เมื่องจากใดกระทำกรที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และแม้ว่าจะทำรัฐธรรมนูญใหม่มาไว้แล้วก็ตาม บุตรรัฐธรรมนูญใหม่นั้นจะต้องรักษาระบอบประชาธิปไตยของคณะปฏิวัติให้มากที่สุดจึงจะใช้ได้ เว้น การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๑๒ แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๑๕ แล้วด้วยแล้วรัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักร ๒๕๑๒ มาใช้ โดยคณะทหารกลุ่ม จอมพล สฤษดิ์ และในที่สุดก็สร้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นในปี ๒๕๑๑ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่กลุ่มทหารอ้างว่าเหมาะสมที่สุดกับพื้นฐานทางการเมืองของสังคมไทย และเรียกขานนี้คือโครงสร้างของประชาธิปไตยแบบใหม่ (Thai Democracy) ^{๑๒} ความรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จอมพล ถนอม สามารถใช้อำนาจได้โดยไม่แตกต่างกับจอมพลสฤษดิ์ มากนัก เพียงแต่อาจอมพลถนอม ต้องเสียเวลาไปนั่งฟังการอภิปรายหรือโหวตที่ไม่รัฐสภาที่ไม่เป็นอำนาจมากนัก เท่านั้น

---

^{๑๒} คณะปฏิวัติ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑, นโยบายทั่วไปของคณะปฏิวัติ (พระนกร : สำนักพิมพ์วิทย์วิทยากร, ๒๕๐๕), หน้า ๒๑.

แม้ว่าในปัจจุบันโครงสร้างทางการเมืองจะเปลี่ยนแปลงจากแต่เดิม เช่นการจัดให้มีรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง การเลือกตั้ง แต่เนื้อหาของกระบวนการเมืองที่แท้จริงยังคงเป็นแบบช่วงเวลา ๒๕๑๒ - ๒๕๑๐ คือ การใช้อำนาจวิฉัยสั่งการ ยังคงอยู่ที่กลุ่มทหารภายใต้การนำของ จอมพล สฤษดิ์ ซึ่งกระจายออกมาเป็น จอมพล ถนอม กิตติขจร พลเอก ประภาส จารุเสถียร พลอากาศ ทวี จุลละทรัพย์ พลเอก กฤษณ์ สีวะรา เป็นต้น โดยอาศัยโครงสร้างทางการเมืองแบบใหม่นี้เป็นฐาน เช่น การที่ผู้มีอำนาจทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก สามารถเป็นนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ โดยมีต้องลาออกจากตำแหน่งข้าราชการประจำ และไม่คงผ่านการทดสอบความยินยอมจากประชาชน ที่จริงการที่ข้าราชการประจำจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่เป็นเรื่องที่น่าเสียหายนักสำหรับประเทศไทยในระยะนี้ เพียงแต่ว่าผู้ที่จะเข้ามาใช้อำนาจการจะได้รับความยินยอมจากประชาชนเสียก่อนเท่านั้น

การที่กลุ่มทหารยังคงกุมอำนาจทางการเมืองอยู่ถึงปัจจุบัน จึงมีผลทำให้มีการพูดถึงการปฏิวัติ รัฐประหาร อยู่เสมอ เช่น ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็มีคำตั้งกระทู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น กระทู้ของ พันเอก สมคิด ศรีสังศย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ว่า^{๑๓} นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีการล้มล้างรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายหนจึงอาจทราบว่า รัฐบาลใดมีมาตรการอันใดที่จะป้องกันเหตุการณ์เช่นนี้ ไม่ให้เกิดขึ้นอีก และรัฐบาลนี้ได้หาทางส่งเสริมสนับสนุนรัฐธรรมนูญนี้อย่างไร ซึ่ง พลเอก ประภาส จารุเสถียร ผู้บัญชาการทหารบก ตอบว่า รัฐบาลนี้วางมาตรการทุกวิถี ทั้งทางลับและเปิดเผย ที่จะขำรงรัฐธรรมนูญนี้ไว้ ส่วนที่จะไปป้องกันคนที่จะโง่กำลังหวงทหารนั้นก็มีการวางทหารป้องกันอยู่ แต่หากทหารพร้อมใจกันเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญนั้น เป็นเรื่องนอกเหนือการวางมาตรการที่จะบีบบังคับในเรื่องนี้ได้ เพราะจะต้องเป็นไปตามวิถีทางวิวัฒนาการ

^{๑๓} หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ฉบับประจำวันที ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๓.

ที่เป็นมา พิจารณาจากถ้อยแถลงของ พลเอก ประศาสน์ จารุเสถียร ในเรื่องเป็นแล้ว ก็เท่ากับเป็นการยืนยันว่า อำนาจทางทหาร เป็นอำนาจที่มีพลังเหนือกว่าอำนาจอื่นใด และไม่มีอำนาจใดที่จะมาป้องกันได้ แม้แต่อำนาจทางกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เปรียบเสมือน "วินัย" ของประชาธิปไตย

พิจารณาต่อไปอีก การใช้อำนาจทางทหาร เพื่อยุติอำนาจทางการเมืองที่ไม่ชอบธรรมนั้นว่าเป็นการกระทำที่นาสรรฐะเสริญ หากเป็นการกระทำที่ชั่วร้าย และมุ่งถึงผลประโยชน์ของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลผู้ใช้อำนาจ หรือไม่มีผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจนั้น เช่น การกระทำของอตาเตอร์ก ที่สามารถไต่กรงทัพเป็นเครื่องมือนำการพัฒนาประเทศเตอร์กิกให้เป็นผลสำเร็จ หรือ นายพลเดอะโกลด์ ที่นำฝรั่งเศสเข้าสู่ระบบการเมืองใหม่ที่มีลักษณะเป็น "ประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ" ซึ่งตรงกันข้ามกับกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ที่มีการใช้อำนาจทหารเพื่อบรลุวัตถุประสงค์ทางการเมืองจำนวนหลายครั้ง พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา อาจเป็นผู้นำทหารคนเกี่ยวที่มีความเสียสละควรแก่การสรรเสริญ โดยการแสดงความรู้สึก ว่าความเป็นนักรบก็เป็นธรรมคายอมไม่สิ้นหัตถ์ในอันที่จะบริหารราชการแผ่นดินไปด้วยดีให้บริบูรณ์ครบถ้วน และรู้สึกท้อถอย ที่จะเข้ารับตำแหน่งสำคัญทางการเมือง แต่เบียดฉวยทหารบก ทหารเรือ และพลเรือน ซึ่งได้จัดการไปเพื่อความปลอดภัยของประเทศไว้รองรับและด้วยความแนะนำของประธานสภาผู้แทนราษฎร ตามที่ระบบหากর্তิย์ได้ทรงแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ก็ว่าตกลงรับสนองพระเดชพระคุณ แต่อย่างไรก็ดีท่านก็ขอรับสนองพระเดชพระคุณไปเพียงชั่วคราว ในเวลาที่อยู่ในระหว่างหัวเลี้ยวหัวตอเพียง ๑๐ วัน ๑๕ วัน เท่านั้น เพราะเหตุว่าถ้าหากจะดำรงตำแหน่งนี้ไปนานแล้ว จะทำให้เสียประโยชน์ของประเทศชาติไปได้ เพราะความไม่มั่นคงของท่าน ๑๔ หัตถ์ระดม พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา แสดงให้เห็นความหวังข้อหนึ่งว่า ไม่นับความจำเป็นอย่างใด

๑๔ อด และ ปรีชา, เรื่องเดิม, หน้า ๕๐.

ฝ่ายทหารจะต้องเข้ากุมอำนาจไว้ตลอดไป ความจริงข้อนี้ถูกยอมรับมานานแล้ว แม้แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม นักยึดอำนาจที่สามารถคนหนึ่งก็ยังมี ความเชื่อเช่นเดียวกันว่าสมควรแก่เวลาแล้วที่จะมอบภาระนี้ให้แก่รัฐบาลพลเรือนเสียที ก็เพื่อจะได้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์^{๑๕} และแม้ในข้อเท็จจริงจะมีข้อสังเกตว่า การมีรัฐบาลพลเรือนมิได้หมายถึงการเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ก็ตาม แต่ถาพหารเพิ่มระดับของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่เป็นอุปสรรคมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่ประเทศไทยจะมีการพัฒนาการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยก็ลดน้อยลงเพียงนั้น เพราะว่าการเมืองระบบทหารเป็นระบบผูกขาด (Non --Competitive political system) ถูกขูดการใช้อำนาจวินิจฉัยสั่งการระดับชาติ ทำให้การเข้ามีส่วนร่วมของกลุ่มอื่น ๆ ปราศจากความหมาย เมื่อกฎอื่นเห็นว่าเสียงของตนไม่มีอิทธิพลมากพอ ความเบื่อหน่ายเฉื่อยชาต่อการที่จะเข้ามีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นอย่างมาก ดังนั้นการที่ประชาชนคนไทยไม่สนใจการเมืองอาจเป็นเพราะระบบการเมืองที่แล้ว ๆ มา ไม่เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน หรือเพราะยุ่งยากสับสนเกินไปในทัศนะของคนธรรมดา หรือไม่ก็เมื่อเป็นที่นิยมคราวใดก็มักจะเป็นไปในรูปเผด็จการ หรือกึ่งเผด็จการ ซึ่งแม้จะเป็นระบบง่าย ๆ และมีประสิทธิภาพในทางวัตถุ แต่ก็ค่อยพัฒนาในทางสิทธิเสรีภาพและจิตใจ^{๑๖} ประสิทธิภาพของชนไทยในการที่จะเล่นการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงไม่มี กลุ่มทหารเองก็ไม่สามารถสร้างกระบวนการเมืองแบบประชาธิปไตยได้ เพราะกลุ่มทหารเองก็ไม่เคยรู้จักหรือเคยระบบเห็นเช่นเดียวกัน ประสิทธิภาพจากชีวิตในกองทัพนั้นเป็นประสพการณ์ของระบอบเผด็จการมากกว่าประชาธิปไตย

ดังนั้นแม้จะต้องยอมรับว่า วิธีการทางการเมืองแบบทหาร เป็นวิธีการที่จำเป็นในบางกรณีก็ตาม แต่ก็คงเข้าใจว่า วิธีการดังกล่าวจะต้องเป็นวิธีการชั่วคราว และด้วยความ

^{๑๕} ประหยัด ส. นาคะนาท และ สังดุส กักเกตุม, รัฐธรรมนูญ ทหาร การเมือง (นครสวรรค์ : โรงพิมพ์ไทยสารการพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๑๒๐.

^{๑๖} กมล, เรื่องเดิม, หน้า ๕๐.

จำเป็นมากที่สุด เช่น การปฏิวัติเมื่อปี ๒๔๗๕ ผู้เขียนเห็นว่า ไม่จำเป็นเลยที่จะต้องใช้อำนาจทางทหาร เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง ความต้องการส่วนตัวของผู้กระทำ และตามหลักแล้วไม่มีประเทศเสรีประชาธิปไตยที่ไหนในโลกที่ทหารประจำการจะเข้ามากุมอำนาจการเมืองโดยตรง ทหารเป็นข้าราชการของชาติ ใครเป็นรัฐบาล ทหารต้องสนับสนุนทั้งสิ้น ถ้าข้าราชการจะเล่นการเมืองก็ต้องลาออกเสียก่อน เพราะไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจหรือผลประโยชน์ของตนเอง และการปกครองบ้านเมืองก็จะปกครองอยู่โดยความดี ความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง สถานการณ์ข้างบ้านเราขณะนี้ ไม่มีความจำเป็นที่เราจะต้องมีรัฐบาลเป็นทหารเลย^{๑๓} อย่างไรก็ตาม ในสถานที่ กาลเวลาเดียวกัน ความเห็นก็ยังคงมีต่างกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนของไทยเรา เพราะถ้าเรายังคงงัดกันปัญหาขึ้นมาไม่ได้ โอกาสที่จะมีวิธีการปกครองวิธียุติธรรมใดวิธีหนึ่งได้ รามวันคงเกิดขึ้นได้ยากอย่างแน่นอน เพราะนายพจน์ สารสิน อดีตนายกรัฐมนตรี สมัย จอมพล สฤษดิ์^{๑๔} มีอำนาจ และรองนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน กลับมีความเห็นว่า สถานการณ์รอบ ๆ บ้านที่เป็นเช่นทุกวันนี้ เป็นการยากที่จะแยกทหารไว้ส่วนหนึ่ง การเมืองเสียส่วนหนึ่ง^{๑๕} ซึ่งต่างกับผู้เขียนที่เชื่อว่าพฤติกรรมทางการเมืองที่ทหารในประเทศเสรีประชาธิปไตยปฏิบัติอยู่ เป็นเรื่องที่สามารถปฏิบัติได้ในสภาพแวดล้อมเช่นในประเทศไทย คือ ทหารแสดงบทบาททางการเมืองในฐานะตัวกลาง (Political umpire) มีไว้เป็นกลุ่มผู้กุมอำนาจโดยตรง (Ruling orligarchy) อย่างไรก็ตาม ถ้าทหารจะเข้ากุมอำนาจแล้วจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนโดยผ่านการเลือกตั้งเสียก่อน มิใช่ใช้กำลังยึดอำนาจแล้วอ้างว่าประชาชนสนับสนุน ผู้เขียนเชื่อว่าการมีกำลังอาวุธอย่างเดียวไม่ช่วยให้สามารถนำและพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง ผู้เขียนมั่นใจว่าจะมีการปฏิบัติเช่นที่กล่าวนี้ได้ในประเทศไทย ถ้าหากผู้นำทางทหารมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง และจะพิจารณาในเหตุผลของ

^{๑๓} ความเห็นของนายทวี มุกตอก ใน ประหยัด และ สงสุข, เรื่องเดิม, หน้า ๓๙.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙.

พลเอก พระยาพลพลพยุหเสนา ^{๑๕} ทว่า

และเมื่อระลึกว่าข้าพระพุทธเจ้าเป็นทหารบกด้วย และเป็นนายก
รัฐมนตรีด้วย ดังนี้ ดุยยังไม่เป็นการสมควร เป็นที่น่าครหาและกินใจ
สงสัยทั้งไทยและเทศ การจะกลายเป็นว่าสยามทำเนิการปกครอง
โดยใช้อำนาจทหาร มีรัฐธรรมนูญไว้บังหน้า พลอยเป็นที่เสื่อมพระ
เกียรติยศได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอีกด้วย ^{๑๖}

---

^{๑๕} ชค, และ ปรีชา, เรื่องเดิม, หน้า ๔๕.